

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Бисер Илиев Дамянов, Пловдивски университет “Паисий Хилендарски”
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование 1.Педагогически науки
професионално направление 1.3.Педагогика на обучението по...
научна специалност Методика на обучението по изобразително изкуство

Автор: Диана Лъчезарова Захариева

Тема: “Ескизът в обучението по живопис (за художествените специалности в университета)”.

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 2609 от 11.10.2013 г. на Ректора на ЮЗУ “Неофит Рилски” съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема “Ескизът в обучението по живопис (за художествените специалности в университета)” за придобиване на образователната и научна степен “доктор”.

Автор на дисертационния труд е Диана Лъчезарова Захариева – докторант на самостоятелна подготовка към катедра “Изобразително изкуство” (ЮЗУ “Неофит Рилски”) с научен ръководител проф. д-р Емил Куков, ЮЗУ “Неофит Рилски”.

Представеният от Диана Захариева комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав. Той включва следните документи:

- автобиография;
- заповед за записване в докторантура;
- заповед за отчисляване;
- протокол от катедрен съвет, свързан с докладване на готовност за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд с приложение;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- сертификати за участия в конференции;

– компактдиск с приложения.

Всички необходими документи и материали по процедурата са налични и изрядни.

2. Кратки биографични данни за докторантката

Диана Лъчезарова Захариева е родена в 1983 г. През 2006 г. завършва ЮЗУ “Неофит Рилски” – специалност “Педагогика на обучението по Изобразително изкуство”, ОКС бакалавър, а през 2009 г. – ОКС магистър (специалност “Педагогика на работа с надарени деца и подрастващи”).

В 2007 г. Диана Захариева е назначена в ЮЗУ “Неофит Рилски” като редовен асистент към катедра “Изобразително изкуство” От 2009 г. е старши асистент и главен асистент от 2011 г.

Гл. ас. Захариева провежда обучение със студенти от специалности “Педагогика на обучението по изобразително изкуство” и “Моден дизайн” по дисциплините “Живопис”, “Рисуване” и “Методика на обучението по изобразително изкуство”.

През 2011 г. Диана Захариева е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка със заповед на ректора (№ 262 от 07.03.2011 г.) по научна специалност “Методика на обучението по изобразително изкуство” с научен ръководител проф. д-р Е. Куков. Успешно е положила изпита за кандидатския минимум по специалността. Със заповед № 2052 от 13.10.2013 г. е отчислена с право на защита.

Диана Захариева се изявява като художник, основно в областта на живописта. Има значителен брой художествени изяви в различни художествени форуми: в международни, в национални, в регионални и в групови изложби. Има 2 самостоятелни изложби, 2 участия в международни художествени форуми, 10 участия в национални изложби и над 40 участия в групови изложби. Притежава четири награди за художествена изява. Член е на Съюза на учените в България.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Предмет на разглеждане в дисертационния труд е ескизът в обучението по живопис. Ескизът има ключово значение в процеса на създаване на художественото произведение. Тази форма може да се използва пълноценно в обучението в сферата на визуалните изкуства. Въпросът за ескиза в системата на обучение по живопис обаче не е разработван в българската научна литература. Това означава, че проблемът за приложението на ескиза в обучението, разработен в дисертационния труд, е с теоретико-приложно значение за обучението по живопис във ВУ.

4. Познаване на проблема

Представеният труд е в общ обем 199 с., от които 182 с. – основен текст, 17 с. библиография с 216 цитирани източника и 7 от интернет. Към дисертацията има отделно приложение в обем от 130 с. репродукции на художествени произведения и репродукции на студентски творби.

От структурата на дисертацията, както и от развиването на отделните теми и подтеми проличава, че докторантът познава добре състоянието на проблема, който разработва, показва ерудиция в предметната област и добро познаване на литературните източници. Дисертационното изследване, както и другите публикации, са индивидуално негово дело. Представените емпирични данни и резултати са от реално проведено (2008-2012 г.) експериментално изследване.

5. Методика на изследването

Теоретичното разглеждане на проблематиката в дисертацията, както и емпиричното изследване показват, че Диана Захариева познава и прилага ефективно необходимите методи на научни изследвания. Тя е използвала подходяща методика на изследване, в резултат на която е постигнала целите, заложили в основата на дисертационния труд. Използвани са методите теоретичен анализ, наблюдение, сравнителен анализ, биографичен метод, иконологичен анализ, както и съответните статистически методи за емпиричното изследване. За оценяването на получените резултати са използвани адекватни критерии и оценъчна скала.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертацията има характер на теоретико-приложно изследване. Темата е дисертабилна и актуална. Заглавието “Ескизът в обучението по живопис” визира традиционен метод на работа за живописиста, който обаче е въведен в обучението по живопис.

Основен проблем в дисертационното изследване е усъвършенстването на методите по живопис във връзка с ефективността на обучението по тази дисциплина. Основната идея е, че ескизът може да се въведе като ефективна форма на обучение и оценяване на постиженията на студентите във връзка с техните учебни задачи по живопис. Тази идея обосновава и структурата на дисертационното изследване, както и логиката на провеждане на емпиричното изследване, където ескизът е използван (1) като нагледно средство и като (2) предварителна разработка на етюда.

Във функцията на творческа задача ескизът има дълга история. Приносният момент на дисертацията е, че исторически утвърден метод, който не се прилага в съвременното обучение по изкуство у нас, е въведен отново и адаптиран за целите на обучението. Разработен е систематично, и както е показва доказателственият материал от експерименталното изследване – е приложен ефективно.

На основа на проучване и ясни критерии за подбор са подбрани подходящи ескизи, които, от една страна действат като стимул за студентите, а от друга – представляват образци, които се разглеждат, анализират и коментират.

Предметът на разглеждане е ясно очертан и се поддава на научно изследване. Значимостта на проблема е мотивиран убедително, целта и задачите на изследване, както и основните изследователски методи са точно и ясно определени.

Ще коментирам накратко отделни части на дисертацията.

В първа глава на дисертацията е разгледан проблемът за ескиза в неговите теоретични, творчески и педагогически аспекти. Макар че толкова важни въпроси са разработени сравнително кратко, като цяло те са изяснени. Основните понятия в дисертацията са дефинирани. В тази част обаче въпросите за ескиза и етюда би могло да бъдат разработени по-подробно. По този начин например ще стане по-ясно в какво се състои разликата между *етюд* и *учебен етюд*, *ескиз* и *учебен ескиз*.

Във втора глава ясно и точно са определени целта, обектът, предметът и задачите на изследването. Хипотезата е добре формулирана и отразява същността на проблема.

За провеждане на експерименталното изследване по дисертацията е използвана средна извадка от 152 изследвани лица - студенти от специалностите "Педагогика на обучението по изобразително изкуство" и "Промислени изкуства - мода". Участниците в изследването са разпределени в експериментална и контролна група. Материалните резултати от експерименталните групи са 298 ескиза и 294 етюда и 175 етюда на контролните групи.

В тази част са описани основните методи на изследване и критериите за оценяване на резултатите от обучението. Диана Захариева е използвала система от разработени и апробирани критерии (*материална въплътеност, фигуралност, конструираност, пространственост*). Въведен е допълнителен критерий *пластична изразителност*. Той би могъл да бъде по-прецизен. Например какво означава констатацията, че "в изграждането на фигуралния състав на работата липсват онези белези, които я определят като пластично изразителна (31 с.)". Въпросът е в това, какви са тези белези.

Показателят *творбата е цялостно решена* е ясен, но остава неизяснено какво се разбира под "емоционално решена творба"? Убеден съм, че на основа на художествената си практика и естетическата си оценка, свидетелство за което са художествените изяви на Захариева, тя е преценила вярно и точно това, което трудно се поддава на вербално описание и точна количествена оценка.

Според мен, най-добре е разработена частта, в която е представен анализът на резултатите и са очертани тенденциите при разработките на учебните творби. Макар и кратки, анализите на студентски творби показват вярна преценка, умения за анализ и коректни обобщения, на чиято основа е направена типология на типология на студентските творби. Данните от анализа са представени таблично много прегледно. Сравнителният анализ от проведения експеримент недвусмислено показва ефективността на педагогическата технология.

В заключение: дисертацията е добре структурирана, систематично разработена, на основа на единен понятиен апарат. Стилът на изложение е ясен и четивен, макар че на места езикът звучи разговорно.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд на Диана Захариева притежава постижения от теоретичен от приложен характер. Като цяло научните приноси, дефинирани от докторанта, отразяват съдържанието на дисертацията.

Ще посоча най-съществените приноси:

Разработена е педагогическа технология за провеждане на обучение по живопис на основа на анализа и разработката на ескиза.

Доразвит е диагностичен апарат със съответните критерии, показатели и средства.

Педагогическата технология, заедно с инструментариума за оценяване, могат да се прилагат в обучението по живопис във ВУ по изкуства.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантката представя 5 публикации по темата на дисертационния труд – научни статии, публикувани основно в сборници с научни трудове. От тях:

4 – в годишници на Съюза на учените в България;

1 – сборник с научни трудове на ЮЗУ.

Материалите са публикувани в периода 2010 – 2013 г. и не са в съавторство. В тях са разработени въпроси, тясно свързани с темата на дисертацията и отделни части от тях са ползвани в основния текст на дисертационния труд. Публикациите са центрирани около проблема за ескиза като средство в обучението и като фактор за развитието на способностите на студента.

Всички статии са публикувани в издания на български език.

9. Автореферат

Авторефератът, в обем 56 стр., е направен според изискванията за този жанр и отразява адекватно и пълно дисертацията. В него са обхванати съществени елементи от текста и приложенията, отразени са основните резултати, постигнати в дисертацията и са представени приносите.

10. Критични забележки и препоръки

Въпреки посочените достойнства на дисертационния труд, могат да се направят някои забележки и препоръки.

Макар че основните понятия в дисертацията са дефинирани, въпросите за ескиза и етюда би могло да бъдат по-подробно разработени. По този начин например ще стане ясно в какво се състои разликата между *етюд* и *учебен етюд*, *ескиз* и *учебен ескиз*.

Творбите, които служат за образец на студентите, са твърде много. Работата би спечелила, ако анализите, които са правени със студентите, са представени в дисертацията или в приложението.

Дисертацията би спечелила още повече, ако занятията на студентите се опишат по-подробно, включително с целите и очакваните резултати, за сметка на дългите списъци с нагледни материали, които е по-подходящо да бъдат представени в приложението.

11. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

В случай на издаване на дисертационния труд или на части от него препоръчвам езикът на описанието на студентската продукция да се прецизира, да се представят анализи на най-важните ескизи и занятията да се опишат по-подробно.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като цяло дисертационният труд на Диана Лъчезарова Захариева ***съдържа научни и приложни резултати, които представляват принос в науката*** и отговарят на

изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд и публикациите на Диана Захариева, макар и с направените бележки, показват, че тя притежава необходимите теоретични знания и професионални умения по научна специалност Методика на обучението по изобразително изкуство.

Диана Захариева притежава ерудиция в изследваната област, умее да анализира, коментира и систематизира. Тя има необходимите компетенции да поставя и провежда експериментално изследване, да обработва емпирични данни, да прави необходимите анализи, обобщения и изводи.

Поради гореизложеното давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на научно жури **да присъди образователната и научна степен “доктор”** на Диана Лъчезарова Захариева в област на висше образование: 1.Педагогически науки, професионално направление 1.3.Педагогика на обучението по..., научна специалност Методика на обучението по изобразително изкуство.

10.15.2013 г.

Рецензент:

Проф. д-р Бисер Илиев Дамянов